

სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმების პრობლემური საკითხები საქმის დამთავრებისას

ხათუნა სხირტლაძე, სდასუ-ს სამართლის სკოლის დოქტორანტი
ელ. ფოსტა: khatuna.skhirtladze@yahoo.com

აბსტრაქტი

სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების მიზანი სასამართლო გადაწყვეტილების აღსრულებისათვის სამართლებრივი გარანტიების შექმნაა. აღნიშნული ღონისძიების გაუქმება შეიძლება მოხდეს როგორც სასამართლოს გადაწყვეტილებით როდესაც სარჩელი არ დაკმაყოფილდება, ისე სასამართლო გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ, როდესაც უზრუნველყოფის ღონისძიების შენარჩუნება ქონებაზე უსაგნო ხდება. შესაბამისი საკანონმდებლო ნორმებისა და სასამართლო პრაქტიკის საფუძველზე, სტატიაში განხილულია უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმების პრობლემური საკითხები საქმის დამთავრების შემთხვევებში.

ევროსასამართლოს არაერთი გადაწყვეტილების თანახმად, სასამართლოზე უფლება გულისხმობს არა მხოლოდ პროცესის ინიცირების, არამედ აღსრულების უფლებასა და შესაძლებლობასაც. შესაბამისად, არასწორი პრაქტიკაა დანერგილი სსსკ-ის 199¹-ე მუხლის გამოყენებასთან დაკავშირებით, რომლის დანაწესიც უსამართლობას ქმნის და რაც მთავარია, წინააღმდეგობაში მოდის ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროკონვენციის მე-6 მუხლთან. ამ საკითხის თაობაზე სწორი ხედვის ჩამოყალიბებას არსებითი მნიშვნელობა აქვს მხარეთა საპროცესო უფლებების დაცვისა და მართლმსაჯულების მიზნების სწორად განსაზღვრისათვის.

წინამდებარე სტატიაში, სასამართლო პრაქტიკის ანალიზის საფუძველზე, ასევე ჩამოყალიბებულია ის კრიტერიუმები, რომელთა არსებობის დროსაც, სასამართლოს, მხარეთა მორიგებით საქმის დამთავრებისას შემთხვევაში, შეუძლია ავტომატურად,

საკუთარი ინიციატივით გააუქმოს საქმეზე გამოყენებული უზრუნველყოფის ღონისძიება.

ვიმედოვნებ, აღნიშნული სამეცნიერო სტატია გამოიწვევს როგორც პრაქტიკოსი იურისტების, ისე სამოქალაქო საპროცესო სამართლის სფეროს მეცნიერების დაინტერესებას.

საკვანძო სიტყვები: სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიება; სასამართლო გადაწყვეტილების აღსრულების ინტერესი; მხარეთა მორიგება.

Abstract

On the scientific article: Problematic Issues of Revoking the Provisional Remedies upon Completion of the Case

The aim of the institute of provisional remedy is to ensure legal guarantees for the enforcement of judicial decisions. Revocation of the mentioned measure can take place either by a court decision when the claim is not satisfied, or after the court decision enters into legal force, when the preservation of the provisional remedy on the property becomes irrelevant. Accordingly, on the basis of analyses of relevant legal norms and judicial practice, the article discusses the problematic issues of revoking the provisional remedies upon completion of the case.

As European Court of Human Rights defines in its judgements, the right to a fair trial implies not only the right to initiate the legal proceedings, but also the right and possibility of enforcement of the judicial judgements. Unfortunately, a wrong practice has been implemented with regard to application of Article 199¹ of the Civil Procedural Code of Georgia, the provision of which creates injustice and, most importantly, contradicts with the Article 6 of the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms. Forming a precise and clear view on the issue is of essential importance for the protection of the procedural rights of the parties and for the proper determination of the aims of justice.

In the present article, based on the analysis of existing judicial practice, in case of settlement of the parties before court, certain criteria are established, in the presence of which the court can automatically, on its own initiative, revoke the used provisional remedy.

Hope that present scientific article will become the subject of interest of both practicing lawyers and scientists in the field of civil procedural law.

Keywords: Provisional remedy; interest of enforcement of judicial decisions; settlement before court by the parties.

სამოქალაქო საპროცესო სამართლისათვის ცნობილია საქმის დამთავრების ორი ფორმა: საქმის დამთავრება გადაწყვეტილების გამოტანით და საქმის დამთავრება გადაწყვეტილების გამოტანის გარეშე [1]. თავის მხრივ, ეს უკანასკნელი მოიცავს გადაწყვეტილების გამოტანის გარეშე საქმის დამთავრების ორ შემთხვევას. ესენია: სარჩელის განუხილველად დატოვება და საქმის წარმოების შეწყვეტა[2]. თითოეულ მათგანს თავისი საფუძველი გააჩნია. სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების მიზანი რეალურად გულისხმობს იმას, რომ სამომავლოდ შეიქმნას სასამართლო გადაწყვეტილების აღსრულების სამართლებრივი გარანტიები[3]. შესაბამისად, თუ არ არსებობს ამ ღონისძიების შენარჩუნების არც ფაქტობრივი და არც სამართლებრივი საფუძველი, იგი უნდა გაუქმდეს.

მოცემული სტატიის მიზანია სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმების პრობლემური საკითხების კვლევა საქმის დამთავრების შემთხვევებში. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 199¹ მუხლის საფუძველზე გამოკვლეული იქნება მხარეთა მორიგებისას სარჩელის უზრუნველყოფის გაუქმების მომწესრიგებელი იმ დებულების არსი, რომლის თანახმადაც, თუ მხარეებმა მორიგების დადებისას არ განსაზღვრეს უზრუნველყოფის ბედის საკითხი, სასამართლო აუქმებს გამოყენებული უზრუნველყოფის ღონისძიებას[4]. ამ საკითხის თაობაზე სწორი ხედვის ჩამოყალიბებას არსებითი მნიშვნელობა აქვს მხარეთა საპროცესო უფლებების დაცვისა და მართლმსაჯულების მიზნების სწორად განსაზღვრის საკითხისათვის. ეს ყოველივე კინათლად წარმოჩინდება საკანონმდებლო ნორმებისა და სასამართლო პრაქტიკის ანალიზის საფუძველზე.

სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმება შეიძლება მოხდეს როგორც სასამართლოს გადაწყვეტილებით როდესაც სარჩელი არ დაკმაყოფილდება, ისე

სასამართლო გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ, როდესაც უზრუნველყოფის ღონისძიების შენარჩუნება ქონებაზე უსაგნო ხდება[5].

ისეთ შემთხვევაში, როდესაც სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმება ხორციელდება განცხადების საფუძველზე, სასამართლომ ყურადღება უნდა გაამახვილოს სსსკ-ის მე-2 და 79-ე მუხლების დანაწესებზე. დასახელებული ნორმების დანაწესების თანახმად, განმცხადებელი იურიდიულად დაინტერესებულ პირს უნდა წარმოადგენდეს[6]. მაგალითად, ზემოაღნიშნული მოთხოვნის დაცვის აუცილებლობა მითითებულია თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2022 წლის 23 სექტემბრის განჩინებაში საქმეზე N2/12591-06[7]. მოცემულ საქმეზე მიღებული გადაწყვეტილება აღსრულებული იყო, მხარე ითხოვდა სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმებას, რადგან მისი შენარჩუნება გადაწყვეტილების აღსრულების შემდეგ აზრს მოკლებული იყო. სასამართლომ დაადგინა, რომ განმცხადებელი დაინტერესებულ პირს წარმოადგენდა, რამეთუ გარდაცვლილი მესაკუთრის მეუღლე და მამასადაძმე მემკვიდრე იყო, რომელმაც მიმართა სასამართლოს თავისი სამემკვიდრეო უფლების განხორციელების მიზნით. იმდენად, რამდენადაც სამკვიდროში შესული ქონება დაყადაღებული იყო, ნოტარიუსი უზრუნველყოფის გაუქმების გარეშე მოკლებული იყო შესაძლებლობას მემკვიდრის სახელზე გაეცა სამკვიდრო მოწმობა. ამავე განჩინებაში მითითებულია, რომ სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენება გულისხმობს იმგვარი გარანტიის შექმნას, რაც უზრუნველყოფს სასამართლო გადაწყვეტილების აღსრულებას.

ამასთანავე, საინტერესო და მნიშვნელოვანია სსსკ-ის 199¹-ე მუხლთან დაკავშირებით სასამართლო პრაქტიკის გაანალიზება. კერძოდ, 2018 წლის 5 ოქტომბერს თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კლეგიამ შეწყვიტა საქმის წარმოება მხარეთა მორიგების გამო საქმეზე №2/20671-18[8]. ამავე განჩინებით გააუქმა სარჩელზე გამოყენებული უზრუნველყოფის ღონისძიება. სასამართლოს აღნიშნულ მოქმედებას საფუძვლად დაედო ის გარემოება, რომ მორიგების ტექსტში მხარეებმა არ ასახეს თავიანთი ნება იმის თაობაზე, თუ რა ბედი ეწეოდა უზრუნველყოფის ღონისძიებას - ყადაღას, რომელიც ამ დავის ფარგლებში სასამართლომ გამოიყენა როგორც უძრავი, ისე

მოდრავი ქონების მიმართ. აქვე, ვიდრე დასახელებულ პრაქტიკას გავაანალიზებთ, უნდა დაზუსტდეს შემდეგი საკითხი: მართალია უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმების შესახებ განჩინების გაუქმების თაობაზე შეიტანება საჩივარი, როდესაც ის დამოუკიდებლად საჩივრდება[9], მაგრამ მოცემულ შემთხვევაში ვინაიდან საუბარია ერთიან განჩინებაზე (ეს არის განჩინება მორიგების დამტკიცების შესახებ, რომლითაც სასამართლომ გააუქმა მანამდე თავის მიერ გამოყენებული უზრუნველყოფის ღონისძიება), მსგავს შემთხვევებში შეიტანება კერძო საჩივარი[10], რომელიც იმავდროულად წარმოადგენს უზრუნველყოფის გაუქმებასთან დაკავშირებულ საჩივარსაც.

დაზუსტებას საჭიროებს ისიც, რომ როგორც მოქმედი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ანალიზი ცხადყოფს, გათვალისწინებულია სარჩელის უზრუნველყოფასთან დაკავშირებული შემდეგი განჩინებების დამოუკიდებლად გასაჩივრების უფლება: სარჩელის უზრუნველყოფის, სარჩელის უზრუნველყოფაზე უარის და სარჩელის უზრუნველყოფის გაუქმების განჩინების დამოუკიდებლად გასაჩივრების უფლება და შესაძლებლობა. რაც შეეხება სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმებაზე უარის თქმის განჩინებას, მისი გასაჩივრების შესაძლებლობის შესახებ საპროცესო კოდექსში არაფერია ნათქვამი, რაც კანონის მნიშვნელოვანი ხარვეზია, რომლის შევსება, ვფიქრობ, შესაძლებელია სსსკ-ის მე-7 მუხლზე დაყრდნობით, მაშასადამე, ანალოგიის გამოყენებით. შესაბამისად, სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმებაზე უარის თქმის განჩინება შეიძლება გასაჩივრდეს სარჩელის უზრუნველყოფის თაობაზე მიღებული განჩინებების ანალოგიურად[11].

ზემოაღნიშნულ საქმეზე, მორიგების აქტში არ იქნა ასახული მხარეთა ნება, უზრუნველყოფის ღონისძიების შენარჩუნება-არშენარჩუნების საკითხთან დაკავშირებით. მართალია მხარეთა მიერ უშუალოდ ხელმოწერილ მორიგების აქტში უზრუნველყოფის საკითხზე ცალკე მსჯელობა არ ყოფილა, მაგრამ მოსარჩელეს არასდროს უთქვამს უარი უზრუნველყოფის ღონისძიებაზე, პირიქით, უზრუნველყოფის ღონისძიებას მიიჩნევდა მოთხოვნის აღსრულების საშუალებად. ამ მიზნით უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების შუამდგომლობის ნაწილობრივ

დაკმაყოფილების შესახებ განჩინებაც კი გაასაჩივრა მან. მოსამართლეს მხარეებისათვის არ განუმარტავს მორიგების შედეგები[12], შეკითხვაც კი არ დაუსვამს, რა პოზიცია ჰქონდათ მათ უზრუნველყოფის ღონისძიებასთან მიმართებაში, ისე დაამტკიცა მორიგების განჩინება და გააუქმა მოსარჩელის სასარგებლოდ გამოყენებული სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიება.

ცხადია, მორიგების დამტკიცება ამგვარი შინაარსით, ეწინააღმდეგება მოსარჩელის ინტერესებს. სასამართლოს არ გამოუყენებია სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 83-ე და 222-ე მუხლები, არ დაუსვამს შეკითხვა მხარეებისთვის, რა პოზიცია ჰქონდათ უზრუნველყოფასთან დაკავშირებით, არ განუმარტავს, რომ მაგალითად, აპირებდა უზრუნველყოფის გაუქმებას ან მაგალითად, არ განუმარტავს, რომ მორიგების აქტის დამტკიცება გამოიწვევდა უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმებას. მოსამართლე ჯერ უნდა დარწმუნდეს მხარეთა მორიგების შინაარსში, განუმარტოს მათ შედეგები, ჰკითხოს მხარეებს, შეესაბამება თუ არა იგი მხარეთა ნებას და მხოლოდ ამის შემდეგ დაამტკიცოს მორიგება. მხარეთა სრული ნების გამოკვლევის გარშე კი, დაუშვებელი იყო მორიგების განჩინების იმ შინაარსით მიღება, რაც სასამართლომ მიიღო.

შეკითხვების ინსტიტუტი იმდენად ფართოა, რომ მათი ნებისმიერ ეტაპზე არა თუ დასმის უფლება, არამედ ვალდებულებაც გააჩნია სასამართლოს[13]. მაგალითისათვის საჭიროა მოვიყვანოთ ცნობილი განმარტება, რომელიც გადმოსცა უზენაესმა სასამართლომ ჯერ კიდევ მაშინ, როდესაც სარჩელის გამოხმობის წესს კოდექსი არ ითვალისწინებდა და ეს წესი ანალოგიით გამოიყენა უზენაესმა სასამართლომ[14]. აღნიშნულ საქმეზე მხარემ მოითხოვა სარჩელის მოხსნა სასამართლოს წარმოებიდან, რაც ქვედა ინსტანციის სასამართლომ სარჩელზე უარის თქმად დააკვალიფიცირა. უზენაესმა სასამართლომ ამგვარი მიდგომა ჩათვალა მხარის ინტერესების შელახვად და უფლებების უხემ დარღვევად, ვინაიდან სარჩელზე უარის თქმას და სარჩელის გამოხმობას სხვადასხვა შედეგი უკავშირდება[15]. ამ ცნობილ ქეისში მთავარი მომენტი, რომელიც საკვლევი პრობლემის განხილვისას არის გასათვალისწინებელი, არის ის რომ, უზენაესი სასამართლოს სწორი მიდგომის თანახმად, სასამართლოს ევალება დასვას შეკითხვები და ამ გზით ზუსტად გამოარკვიოს მხარის ნება ამა თუ იმ სამართლებრივი შედეგის

დადგომისადმი. ყველაფერთან ერთად სასამართლოს უნდა გაეთვალისწინებინა მორიგების ინსტიტუტისადმი კანონმდებლის მიდგომა, რომელიც შეცვლილია ადრინდელ მიდგომასთან შედარებით. დღეს მორიგების საკითხში სასამართლო არის უფრო აქტიური, რასაც ადასტურებს სსსკ-ის 218-ე მუხლის ფორმულირების ახლებური ჩამოყალიბება, რომლის თანახმადაც მოსამართლე არა თუ სთავაზობს მხარეებს მორიგებას, არამედ მორიგების პირობებიც კი შეუძლია ჩამოაყალიბოს[16]. ეს დანაწესიც არ გაითვალისწინა სასამართლომ. უნდა აღინიშნოს, რომ მორიგების განჩინება სასამართლო გადაწყვეტილების სუროგატია. როდესაც სასამართლო გადაწყვეტილებით კმაყოფილდება სარჩელი, უზრუნველყოფის ღონისძიება ნარჩუნდება. მოცემულ შემთხვევაში, მორიგებით მხარემ გადასახდელად იკისრა სარჩელით მოთხოვნილი მთლიანი თანხა, ასეთ ვითარებაში უზრუნველყოფის გაუქმება დაუშვებელი იყო.

მორიგება სამოქალაქო სამართლებრივი გარიგებაა, ხელშეკრულებაა, ასეა ის განმარტებული პრაქტიკაში[17]. იგი უნდა ასახავდეს მხარის რეალურ ნებას, რაშიც სასამართლო უნდა დარწმუნდეს მორიგების დამტკიცებამდე[18]. შესაბამისად, რადგან მორიგება არ ასახავდა მოსარჩელის ნებას, სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების ავტომატურად გაუქმების ნაწილში იგი უკანონო განჩინებას წარმოადგენს.

სასამართლომ არასწორად განმარტა და გამოიყენა სსსკ-ის 199¹-ე მუხლის ბოლო წინადადება[19]. ნორმის შესაბამისად მხარეთა მორიგების შემთხვევაში სასამართლო აუქმებს უზრუნველყოფის ღონისძიებას, თუ მხარეები სხვა რამეზე არ შეთანხმებულან. ამ ნორმის სიტყვა-სიტყვით გაგება დაუშვებელია, აღნიშნული დანაწესი არ გულისხმობს მოსამართლის ვალდებულებას, უპირობოდ და ნებისმიერ შემთხვევაში გააუქმოს უზრუნველყოფის ღონისძიება. მნიშვნელოვანია განიმარტოს, რას გულისხმობს სიტყვები „მორიგების შემთხვევაში“ – გულისხმობს მორიგებას, როგორც საპროცესო სამართლებრივ აქტს თავისთავად, თუ მხარეთა შეთანხმების მნიშვნელობით არის ტერმინი მორიგება გამოყენებული. ცხადია, კანონი მხარეთა ნებაზე დამოკიდებულს ხდის უზრუნველყოფის შენარჩუნება-არშენარჩუნების საკითხს[20]. შესაბამისად, ნორმა გულისხმობს არა უბრალოდ საქმის შედეგს – მორიგების მიღწევას, არამედ მორიგების საფუძველს – მხარეთა შეთანხმებულ ნებას. თავის მხრივ ეს ნიშნავს, რომ თუკი მხარე

სხვდასხვა შემთხვევით ფაქტორთა გამო არ აფიქსირებს უზრუნველყოფასთან დაკავშირებულ საკითხს და არც მოსამართლე არკვევს მის ნებას, დაუშვებელია უზრუნველყოფის გაუქმება ავტომატურ რეჟიმში და იგი უნდა შენარჩუნდეს. თავის დროზე უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების მოთხოვნა მხარის მიერ, ცხადად აჩვენებს მხარის ინტერესს უზრუნველყოფის ღონისძიების შენარჩუნებისადმი, რის გამოც მხარეს აშკარად ჰქონდა უზრუნველყოფის ღონისძიების შენარჩუნების მოლოდინი. საყურადღებოა, რომ მოცემულ საქმეზე თავად მოპასუხესაც არასდროს გაუპროტესტებია გამოყენებული უზრუნველყოფის ღონისძიება, მათ შორის, არც მორიგების ეტაპზე.

სსსკ-ის 199¹-ე მუხლის ბოლო წინადადების შინაარსი იმის თაობაზე, რომ მორიგების შემთხვევაში, სასამართლო აუქმებს უზრუნველყოფას, თუ მხარეები სხვა რამეზე არ შეთანხმებულან, გულისხმობს ჯერ ერთი სასამართლოს დამორჩილებას მხარის ნებისადმი, მეორე გულისხმობს ვიწრო შინაარს – მორიგება მხოლოდ მაშინ იწვევს უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმებას, თუკი უზრუნველყოფა აღარ არის კავშირში მორიგების საგანთან[21]. მაგალითად: აღარ არის საჭირო მისი გამოყენება, რადგან მხარეებმა ფაქტობრივად შეასრულეს მორიგება. ფაქტობრივი შესრულებისას უზრუნველყოფის ღონისძიებაც აზრს მოკლებული ხდება. მაგრამ ისეთ პირობებში, როდესაც ვალდებულება სამომავლოდ უნდა შესრულდეს, უზრუნველყოფა შენარჩუნებული უნდა იყოს[22].

ევროსასამართლოს არაერთი გადაწყვეტილების თანახმად, სასამართლოზე უფლება გულისხმობს არა მხოლოდ პროცესის ინიცირების, არამედ აღსრულების უფლებასა და შესაძლებლობასაც, რის გარეშეც მართლმსაჯულების აქტი აზრს მოკლებულია[23]. აღუსრულებლობა მართლმსაჯულების განხორციელებაზე უარის თქმის ტოლფასია, რაც შიდა კანონმდებლობითაც აკრძალულია[24]. სწორედ კანონის ეფექტურობის უზრუნველყოფა საჭიროებს სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენებას[25]. სასამართლომ უზრუნველყოფის თვითნებური გაუქმებით არა უნდა შექმნას სასამართლო აქტის აღუსრულებლობის რეალური საფრთხე. შესაბამისად, ეს ყოველივე აჩვენებს, რომ არასწორი პრაქტიკაა დანერგილი საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო

კოდექსის 199¹-ე მუხლის გამოყენებასთან დაკავშირებით, რომლის დანაწესიც უსამართლობასა თუ ბევრ უხერხულობას ქმნის და რაც მთავარია, წინააღმდეგობაში მოდის ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროკონვენციის მე-6 მუხლთან. ნათელია, რომ ზემოაღნიშნულ საქმეზე, უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმებით სასამართლომ დაარღვია ევროკონვენციის მე-6 მუხლით გარანტირებული უფლება სამართლიან სასამართლოზე[26].

ამასთანავე, საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ 2016 წლის 19 სექტემბრის განჩინებაში საქმეზე Nას-685-656-2016 განმარტა, რომ სამართალწარმოების მიზანი პირის დარღვეული უფლების დაცვა და აღდგენაა, რაც მოიცავს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების აღსრულების პროცესს[27]. გადაწყვეტილება აღსრულებადი უნდა იყოს, წინააღმდეგ შემთხვევაში მხარისათვის ხელსაყრელი გადაწყვეტილებაც კი ვერ დაკმაყოფილდება მისი სამართლებრივი ინტერესი. გადაწყვეტილების აღსრულების გზაზე მნიშვნელოვანი წინაპირობა, რომელიც გადაწყვეტილების აღსრულებას პერსპექტიულს ხდის, სამართალწარმოების პროცესში მოთხოვნის უზრუნველყოფის საშუალებათა გამოყენებაა, რომლის მეშვეობით გარანტირებული და უზრუნველყოფილია/დაკმაყოფილებულია სასამართლოს მიერ დადასტურებული მოთხოვნის აღსრულება ან თავიდანაა აცილებული აღსრულების გამწვანება. მაგრამ იმ შემთხვევაში, როდესაც სარჩელის უზრუნველყოფის შენარჩუნების არც ფაქტობრივი და არც სამართლებრივი საფუძველი აღარ არსებობს, ის უნდა გაუქმდეს.

სასამართლო პრაქტიკის ანალიზის საფუძველზე შეიძლება ჩამოვყალიბოთ ის კრიტერიუმები, რომელთა არსებობის დროსაც სასამართლოს შეუძლია ავტომატურად გააუქმოს საქმეზე გამოყენებული უზრუნველყოფის ღონისძიება. სხვა შემთხვევაში, უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმება, თუნდაც მხარეებმა მორიგების აქტში საერთოდ არაფერი მიუთითეს მისი შენარჩუნება-არშენარჩივნის თაობაზე, დაუშვებელია. კერძოდ, მხარეთა მორიგებით საქმის დამთავრებისას მოსამართლე მხოლოდ შემდეგ შემთხვევებში შეიძლება თავისი ინიციატივით გააუქმოს გამოყენებული უზრუნველყოფის ღონისძიება:

- ა) უზრუნველყოფის საგანი მორიგების საფუძველზე გადაეცა კრედიტორს;

ბ) მხარეთა მორიგების საგნიდან გამომდინარე, აზრი დაკარგა უზრუნველყოფის ღონისძიების შენარჩუნებამ. მაგალითად, მხარეები მორიგდნენ ისეთ საკითხებზე, რომელთა გამოც აღსრულება ვერ განხორციელდება უზრუნველყოფის საგანზე;

გ) მხარეთა მორიგების გამო კრედიტორმა იმდენად შეამცირა მოთხოვნის მოცულობა, რომ ირღვევა უზრუნველყოფის ღონისძიებასა და კრედიტორის მოთხოვნას შორის თანაზომადობის პრინციპი[28];

დ) უზრუნველყოფის საგანი აღარ არსებობს.

დასკვნის სახით უნდა ითქვას, რომ სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების მიზანი სასამართლოს გადაწყვეტილების აღსრულების შეფერხების პრევენციაა. ხოლო მაშინ, როდესაც უკვე მისი გამოყენების არც ფაქტობრივი და არც სამართლებრივი საფუძველი აღარ არსებობს, იგი უნდა გაუქმდეს. სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმება შეიძლება მოხდეს როგორც სასამართლოს გადაწყვეტილებით როდესაც სარჩელი არ დაკმაყოფილდება, ისე სასამართლო გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ, როდესაც უზრუნველყოფის ღონისძიების შენარჩუნება ქონებაზე უსაგნო ხდება.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს ისიც, რომ წინამდებარე სტატიის ფარგლებში განხორციელებული კვლევა სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებასთან დაკავშირებით ცხადყოფს, რომ მართალია სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი პირდაპირ არ ითვალისწინებს სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმებაზე უარის თქმის განჩინების გასაჩივრების შესაძლებლობას, თუმცა, სსსკ-ის მე-7 მუხლზე დაყრდნობით, ეს შესაძლებელი უნდა იყოს. შესაბამისად, სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმებაზე უარის თქმის განჩინება შეიძლება გასაჩივრდეს სარჩელის უზრუნველყოფის თაობაზე მიღებული განჩინებების ანალოგიურად, როგორც ამას ითვალისწინებს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის-ის 199¹- მუხლი.

სსსკ-ის 199¹-ე მუხლთან დაკავშირებული სასამართლო პრაქტიკის ანალიზმა აჩვენა, რომ ამავე მუხლის ბოლო წინადადების სიტყვა-სიტყვით გაგება დაუშვებელია. სსსკ-ის 199¹-ე მუხლის ბოლო წინადადების შინაარსი იმის თაობაზე, რომ მორიგების

შემთხვევაში, სასამართლო აუქმებს უზრუნველყოფას, გულისხმობს სასამართლოს დამორჩილებას მხარის ნებისადმი და ასევე იმას, რომ მორიგება მხოლოდ მაშინ იწვევს უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმებას, თუკი უზრუნველყოფა აღარ არის კავშირში მორიგების საგანთან. მაგრამ ისეთ პირობებში, როდესაც ვალდებულება სამომავლოდ უნდა შესრულდეს, უზრუნველყოფა შენარჩუნებული უნდა იყოს.

ვინაიდან, სამართლიან სასამართლოზე უფლება გულისხმობს არა მხოლოდ პროცესის ინიცირების, არამედ აღსრულების უფლებასა და შესაძლებლობასაც, შესაბამისად, არასწორი პრაქტიკაა დანერგილი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 199¹-ე მუხლის გამოყენებასთან დაკავშირებით, რომლის დანაწესიც უსამართლობას ქმნის და წინააღმდეგობაში მოდის ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროკონვენციის მე-6 მუხლთან.

დასკვნა: მხარეთა მორიგებით საქმის დამთავრებისას მოსამართლემ საკუთარი ინიციატივით მხოლოდ მაშინ უნდა გააუქმოს გამოყენებული უზრუნველყოფის ღონისძიება თუ: უზრუნველყოფის საგანი მორიგების საფუძველზე გადაეცა კრედიტორს; მხარეთა მორიგების საგნიდან გამომდინარე, აზრი დაკარგა უზრუნველყოფის ღონისძიების შენარჩუნებამ; მორიგების შედეგად მოხდა უზრუნველყოფის ღონისძიებასა და მოთხოვნას შორის თანაზომადობის პრინციპის დარღვევა ან უზრუნველყოფის საგანი აღარ არსებობს.

ლიტერატურა

1. ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., ცქიტიშვილი მ., ახალაძე მ., კუბლაშვილი მ., ქურდაძე გ. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარი. წიგნი 1, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2022: 585.
2. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 1997 წ., მუხლი 272 - საქმის წარმოების შეწყვეტა; მუხლი 275 - სარჩელის განუხილველად დატოვება.
3. ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი. „მერიდიანი“, თბილისი, 2015: 341;

4. Kramer XE. Harmonisation of provisional and protective measures in Europe. Procedural laws in europe: towards harmonisation, M. Storme, ed. 2003 Apr 1:305-19..
5. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 1997 წ., მუხლი 199¹.
6. ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი. გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2015: 352.
7. ლილუაშვილი თ., ლილუაშვილი გ., ხრუსტალი ვ., ძლიერიშვილი ზ. სამოქალაქო საპროცესო სამართალი. ნაწილი 1, თბილისი, 2014: 88.
8. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2022 წლის 23 სექტემბრის განჩინება საქმეზე: N2/12591-06.
9. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2018 წლის 5 ოქტომბრის განჩინება საქმეზე: N2/20671-18.
10. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 1997 წ., მუხლი 197; ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი. გამომცემლობა „მერიდიანი“, 2015: 646.
11. „საჩივარს, რომლის მეშვეობითაც ცალკე, გადაწყვეტილებისგან დამოუკიდებლად, საჩივრდება განჩინება, სააპელაციო და საკასაციო საჩივრისგან განსხვავებით კერძო საჩივარი ეწოდება“ - ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი. თბილისი, 2005: 389.
12. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 1997 წ., მუხლი 2; მუხლი 197.
13. მოსამართლის ვალდებულებაა მხარეებს განუმარტოს მორიგების შედეგები - იხ. მამაიაშვილი თ. სადისერტაციო ნაშრომი თემაზე: მორიგება, როგორც სამოქალაქო საქმის წარმოების დამთავრების საფუძველი. ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 2017: 239.
14. ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., ცქიტიშვილი მ., ახალაძე მ., კუბლაშვილი მ., ქურდაძე გ. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარი. წიგნი 1, „მერიდიანი“, 2022: 658-659.
15. ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., ცქიტიშვილი მ., ახალაძე მ., კუბლაშვილი მ., ქურდაძე გ. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარი. წიგნი 1, „მერიდიანი“, 2022: 165-166.

16. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 1997 წ., მუხლი 3; მუხლი 83¹.
17. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, მუხლი 218, ნაწილი 2.
18. თბილისი სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 17 მარტის განჩინება საქმეზე: N28/4963-14.
19. ლილუაშვილი თ., ხრუსტალი ვ. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარი. გამომცემლობა „სამართალი“, 2007: 273;
20. Hollande -Blumoff R, Just Negotiation. Washington University Law Review, 88(2), 2010: 405-406.
21. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კლევგის 2018 წლის 5 ოქტომბრის განჩინება საქმეზე: N2/20671-18.
22. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 1997 წ., მუხლი 199¹ - ბოლო წინადადება.
23. ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი. „მერიდიანი“, , 2015: 352;
24. ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი. „მერიდიანი“, 2015: 352-353;
25. Hornsby v. Greece, N 18357/91, §40, 19 March 1997, ECHR; IZA Ltd and Makrakhidze v. Georgia, N 28537/02, §42, 27 September 2005, ECHR.
26. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 1997 წ., მუხლი 10; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 23 ივლისის განჩინება საქმეზე №ას-375-356-2015; ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., ქურდაძე გ., ჭყონია ზ. სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ კანონის კომენტარი. „დანი“, თბილისი, 2018: 18.
27. Sierra SD. Provisional Court Protection in Administrative Disputes in Europe: The Constitutional Status of Interim Measures Deriving from the Right to Effective Court Protection. A Comparative Approach. European Law Journal. 2004 Jan;10(1):42-60.
28. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms Rome, 4.XI.1950, Article 6; გზამკვლევი პრინციპები ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლთან დაკავშირებით, სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება

(სამოქალაქო სამართლებრივი ასპექტები)“, 2017, <[konvenciis-me6-muxli.pdf](#)
([supremecourt.ge](#))>, ბოლო ნახვა 26.11.22წ.

29. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 19 სექტემბრის განჩინება საქმეზე: Nას-685-656-2016.
30. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 28 ნოემბრის განჩინება საქმეზე: Nას-859-825-2016 – „მხარის მოთხოვნის უზრუნველსაყოფად გამოყენებული ღონისძიება ამ მოთხოვნის პროპორციული (ადეკვატური) უნდა იყოს და აშკარა შეუსაბამობა არ უნდა იკვეთებოდეს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, უზრუნველყოფის გამოყენება ვერ გაამართლებს გადაწყვეტილების აღსრულების უზრუნველყოფის მიზანს“.